

Матяш І.Б. ЦІННЕ ВИДАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ БІБЛЮГР АФП

Серед київських науковців-гуманітаріїв побутує жартівлива сентенція: "Краще поганий покажчик чи довідник, аніж ніякого". Справді, брак інформації забезпечує приреченість будь-якого дослідження. Відповідно, навпаки - результати ретельних бібліографічних розвідок не лише засвідчують копітку наполегливу (часто багаторічну) працю упорядників, а й складають належне інформаційне підґрунтя майбутніх студій широкого кола дослідників.

Саме до видань високого наукового рівня слід віднести виданий 2001 року сімферопольським видавництвом «Доля» (керівник В. М. Басиров) покажчик «История и этнография народов Крыма: библиография и архивы (конец XVIII - начало XX века)», автором якого є відомий дослідник бібліографічної спадщини істориків-кримознавців - Андрій Анатолійович Непомнящий. Видання стало визначною віхою в розвитку регіональних студій. Спільне видання Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського та Фонду підтримки бібліотек Автономної Республіки Крим здійснено в рамках спеціального проекту (керівник А. Р. Еміров) Міжнародного фонду «Відродження». Мабуть, не помилюся, наголосивши, що за останнє десятиліття вишуканішої щодо естетики художнього оформлення книги подібного жанру не було. Дуже вдалим видатся використання в оформленні унікальних гравюр початку XIX століття із зображенням кримських краєвидів та якісних портретних зображень бібліографів-кримознавців. Вони гармоніюють зі шляхетною обкладинкою і суперобкладинкою і вводять читача в атмосферу кінця ХУІІІ - початку ХХ ст.

Ознака раритетності, очевидно, закладалася ще до виходу книги в світ, але не через унікальність поліграфічного виконання (й прогнозовану пильну увагу бібліофілів), а через мізерний наклад - 200 примірників. Поза сумнівів, бібліографія кримознавчих студій, опублікованих і рукописних праць (загалом 10616 позицій), має поповнити фонди не лише провідних наукових бібліотек і окремі приватні колекції. За умови належного накладу вона стала б у нагоді бібліотекам навчальних закладів, оскільки пропонує укладачем ретроспективна бібліографічна інформація надто цінна для виховання молоді й формування в неї дослідницьких навичок. Комплексний підхід А. А. Непомнящого до об'єкта дослідження не лише забезпечив важливі результати, а й став вагомим внеском у кримознавчу бібліографію та історіографію історії народів Криму.

Структурно науково-довідкове видання складається зі вступної статті професора В. Ф. Шапи «Библиографическое наследие как феномен культуры народа», списку скорочень, ґрунтовної статті автора покажчика «Историко-краеведческая библиография Крыма и ее подвижники», де вперше відновлено історію кримознавчих бібліографічних розвідок, абеткового покажчика та додатку нього, ґрунтового науководовідкового апарату: покажчика імен, географічних назв, предметно-тематичного покажчика, етнографічного покажчика та покажчика назв кримських періодичних видань, що виходили в XIX - XX столітті російською мовою.

Уже після ознайомлення зі змістом виникає питання, чи не можна було додаток до абеткового покажчика ще на етапі підготовки видання інкорпорувати до загального покажчика, що забезпечило б більшу стрункість структури. Водночас впадає в око ґрунтовність науково-довідкового апарату, наявність різноманітних допоміжних покажчиків. Важливою для поліетнічної Автономної Республіки Крим знахідкою упорядника вбачається етнографічний покажчик, котрий орієнтує напрями пошуку публікацій про народи й народності, що населяли чи населяють півострів: болгари, євреї, караїми, кримські татари, німці та ін. З огляду на таку орієнтацію, можливо, варто було б уточнити й назву як «Покажчик назв народів і народностей Криму». Гарне враження справляють ретельно укладені іменний і географічний покажчики. Зважаючи на ширяке читацьке призначення, укладачеві варто було окремі розділи предметно-тематичного покажчика подрібнити на підрозділи, тим самим збільшивши пошукові можливості бібліографічного видання. Йдеться, наприклад, про розділи «Кримська війна», «Подорожі», «Експерсії» чи «Ермітаж». Неповним виглядає перелік кримської періодики як з огляду на свідоме вилучення автором видань радянських інституцій. Загалом різноманітність, повнота і ґрунтовність поданих покажчиків посилює значення бібліографічного видання.

Обрану упорядником російську мову видання можна пояснити як мовою бібліографічних джерел, так і багаточисельністю народів Криму, для яких російська мова є засобом міжетнічного спілкування. Сам упорядник у вступній статті демонструє віртуозне володіння не лише літературною мовою, а й методами дослідження та глибину проникнення в тему. Історію бібліографії Криму А. А. Непомнящий ясраво персоніфікує, приділяючи особливу увагу творчій спадщині своїх попередників - М. М. Вакуловського, Г. М. Геннаді, Є. Є. Гопштейна, А. І. Маркевича, В. В. Симоновського та ін. Не залишено поза увагою й принципи подання матеріалу в бібліографічному покажчику.

Для ключової частини покажчика упорядник обрав абетковий принцип викладу бібліографічних описань, приєднавши до них і архівні легенди виявлених ним у архівосховищах України і Російської Федерації рукописів. Загалом опрацьований переважно «de visu» колосальний матеріал акумулює інформацію про раритетні видання та унікальні архівні документи. В основі покажчика широке коло макро- і мікродокументів, котрі визначають межі відбору документів. Покажчик охоплює бібліографічні записи публікацій, незалежно від їх характеру і обсягу: наукові статті, короткі хронікальні замітки, рецензії тощо й гарантує повноту відображеного документального потоку. Рецензоване науково-довідкове видання – пам'ятка більш ніж тисячі дослідникам Криму дорядянської доби, значна частина праць яких до останнього часу не була широко відома. Запропонований автором принцип охоплення матеріалу, коли до покажчика було включено опубліковану та рукописну спадщину всіх дослідників на ниві кримиознавства, є найбільш продуктивним для бібліографічних посібників такого рівня. Втім, на мій погляд, невдалим є малоінформативний заголовок цієї частини покажчика – «Абетковий покажчик». Він відображає підхід упорядника, але не розкриває змісту бібліографічної інформації.

Нове видання з регіональної бібліографії А.А. Непомнящого – зразок наукової достовірності та професійної бібліографічної суворості – може бути цікавим для науковців, працівників архівних і бібліотечних установ не лише України, викладачів, аспірантів, студентів історичних факультетів вищих навчальних закладів. Воно належно заповнює «білу пляму» в історіографії й стане надійним лоцманом у вивченні історії та етнографії народів Криму.